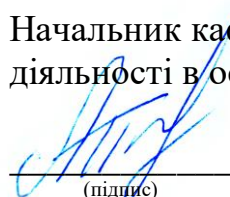

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри психології
діяльності в особливих умовах

Ліна ПЕРЕЛИГІНА

(підпис)

“ 24 ” червня 2019 року

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Методика викладання у вищій школі»

циклу загальної (обов'язкової) підготовки
за третім (доктор філософії) рівнем вищої освіти
галузь знань 0.5 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність 053 «Психологія»
за освітньо-науковою програмою «Екстремальна та кризова психологія»

Силабус розроблено згідно робочої програми навчальної дисципліни.

Рекомендовано кафедрою психології діяльності в особливих умовах на:

2019-2020 навчальний рік   Протокол від «21» червня 2019 року № 11

Перезатверджено. Начальник кафедри ПДОУ _____ Ліна ПЕРЕЛИГІНА
(підпис)

20__-20__ навчальний рік   Протокол від «__» _____ 20__ року № __

Перезатверджено. Начальник кафедри ПДОУ _____ Ліна ПЕРЕЛИГІНА
(підпис)

20__-20__ навчальний рік   Протокол від «__» _____ 20__ року № __

2019 рік

1. Анотація

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі» спрямовані на формування навичок педагогічної діяльності, сприяють розвитку професійного мислення в здобувачів вищої освіти. Отримані знання допомагають розвинути практичні вміння, що забезпечує творчість та ініціативу в педагогічній діяльності.

Даний курс передбачає теоретичне і практичне оволодіння знаннями організації навчально-виховного процесу у вищій школі (інноваційні форми проведення лекційних форм у вищій школі), організаційно-правові форми активізації діяльності учасників навчального процесу, а також виконуються конкретні завдання з відповідних тем навчальної дисципліни.

Відмінною особливістю даного курсу є те, що всі розглянуті теоретичні питання супроводжуються практичним оволодінням знань, тобто формування у докторів філософії комплексу знань, умінь, навичок, необхідних для розробки та проведення всіх видів занять у вищому навчальному закладі на основі застосування методів, засобів навчання і контролю та новітніх педагогічних технологій навчання у навчальному процесі в вищій школі. Відмінною особливістю даного курсу є те, що всі здобувачі вищої освіти повинні пройти педагогічну практику, яка є складовою частиною освітньо-професійної програми підготовки майбутнього фахівця. Саме педагогічна практика створює необхідні умови здобувачам у надбанні досвіду діяльності викладача вищого навчального закладу, в оволодінні вміннями самостійно проводити дослідження, аналізувати, узагальнювати отримані результати та на їх основі розробляти психолого-педагогічні рекомендації як для студентів, так і для кураторів академічних груп.

2. Інформація про викладача

Загальна інформація	Сергієнко Надія Павлівна, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах соціально-психологічного факультету, кандидат психологічних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 435. Робочий номер телефону – 707-34-74.
E-mail	Nadine_S@i.ua
Наукові інтереси*	
Професійні здібності*	

* – заповнюється за бажанням НПП.

3. Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щовівторка з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 435. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити: педагогіка та педагогічна психологія.

Постреквізити: педагогічна практика, методика та організація наукових досліджень, інструментальні засоби наукових досліджень, виконання та захист дисертаційної роботи.

5. Характеристика навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни: формування професійних знань необхідних для викладацької діяльності, озброїти здобувача ступеню доктора філософії теоретичними положеннями побудови навчального процесу у ВНЗ.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- сформувати усвідомлення внутрішніх механізмів навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі.
- сформувати вміння планувати та реалізовувати на практиці різні форми, методи, засоби навчання, враховуючи специфіку спеціальності.
- засвоїти методологічні і теоретичні основи викладання на сучасному етапі розвитку вищої освіти.
- оволодіти організаційними формами, технологіями і методами навчання у вищій школі.
- володіти знаннями про сучасні інтерактивні методи та форми навчання.
- поглибити знання з культури педагогічного спілкування викладачів вищої школи, відпрацювати власне бачення цієї проблеми.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі» здобувач вищої освіти повинен отримати:

знання:

- системи стандартів вищої освіти;
- компонентів змісту навчання;

- ролі навчального плану та навчальної програми у відображенні змісту навчання;
- наукового змісту лекції, її функції; дидактичних принципів побудови; основних видів лекцій;
- різновидів семінарський і практичних занять, вимог до їх проведення;
- основних вимог до проведення тренінгових занять;
- особливостей проведення лабораторних занять, консультацій, індивідуальних занять;
- методів навчання: їх класифікацію, функції, специфіка вибору;
- особливостей науково-дослідної та самостійної роботи викладачів і студентів у ЗВО;
- видів і форм контролю у ЗВО.
- особливостей організаторської, координаційної та управлінської діяльності у ЗВО;
- психологічних особистісних якостей викладача, професійних вимог до нього.
- *уміння:*
- використовувати нормативно-правове та науково-методичне забезпечення вищої освіти, сучасні засоби і технології організації та здійснення освітнього процесу, різноманітні аспекти виховної роботи, інноваційні методи навчання.
- забезпечувати виконання розвиваючої, координуючої, управлінської функції викладача у ЗВО;
- здійснювати саморозвиток, самоосвіту, самовиховання, самоорганізацію;

комунікацію: вміння планувати та вирішувати задачі власного особистісного та професійного розвитку, здійснювати самоосвіту, самоорганізацію, самовиховання; здатність до ефективної комунікаційної взаємодії; здатність до системного мислення, творчого пошуку, аналізу проблеми, прийняття рішень;

автономію та відповідальність: здатність самостійно виконувати завдання, розв'язувати задачі і проблеми та відповідати за результати своєї діяльності; - здатність виконувати певний вид діяльності за допомогою здобутих знань, розумінь, умінь, цінностей та інших особистих якостей.

Повинні бути сформовані наступні *компетентності:*

уміння використовувати основи педагогічної діяльності, дидактики вищої школи, традиційні та інноваційні форми навчання і педагогічних технологій, наукової організації праці викладача ВНЗ; професійні вміння підготовки і проведення лекцій, семінарських (практичних) занять, використання активних методів навчання, організації самостійної і науково-дослідної роботи здобувачів і оцінювання їх знань; прагнути до

самовдосконалення, досягнення найвищої професійної майстерності і здатність застосовувати знання основ педагогічної діяльності, дидактики вищої школи, традиційні та інноваційні форми навчання і педагогічні технології у сфері професійної діяльності.

Результати навчання:

- використовувати нормативно-правове та науково-методичне забезпечення вищої освіти, сучасні засоби і технології організації та здійснення освітнього процесу, різноманітні аспекти виховної роботи, інноваційні методи навчання.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Заочна форма навчання
Рік підготовки	1-й
Семестр	1-й
Обсяг кредитів ЄКТС	3
Загальна кількість годин	90 год.
Лекції	10 год.
Практичні, семінарські	2 год.
Лабораторні	0 год.
Самостійна робота	78 год.
Вид підсумкового контролю	екзамен

6. Календарно-тематичний план викладання дисципліни

Тривалість академічної години в Університеті становить 40 хвилин. Дві академічні години утворюють пару академічних годин, що триває 80 хвилин без перерви.

Тиждень навчання	Тема та її зміст	Вид навчальних занять
2 семестр (22 тижні)		
Модульний контроль № 1		
1-4	Тема 1. Реформа вищої освіти в Україні 1.1. Структура освіти в Україні 1.2. Основні вимоги до методики викладання у вищій школі 1.3. Основні вимоги до організації навчання 1.4. Вища освіта України в контексті Болонського процесу	Лек. – 2 год. ПЗ. – 0,2 год. СР – 10 год.

	1.5. Основні параметри Болонського процесу	
4-8	Тема 2. Організація навчально-виховного процесу у вищій школі (кредитно-модульна система) 2.1. Організація учбового процесу 2.2. Форми організації навчання 2.3. Інноваційні форми навчально-виховного процесу у вищій школі 2.4. Форми учбових занять та методика їх проведення	Лек. – 2 год. ПЗ. – 0,2 год. (МКР) СР – 10 год.
Модульний контроль № 2		
8-12	Тема 3. Психолого-педагогічна культура сучасного викладача 3.1. Особливості професії "людина -людина" 3.2. Основні компоненти праці викладача 3.3. Основні вимоги до особистості викладача 3.4. Відмінності професійного спілкування 3.5. Поняття психологічна культура 3.6. Основні рівні психологічної культури	Лек. – 2 год. ПЗ – 0,5 год. СР – 22 год.
12-18	Тема 4. Основи педагогічної майстерності сучасного викладача 4.1 Сутність педагогічної майстерності 4.2. Основні компоненти педагогічної техніки 4.3. Поняття та структура педагогічної майстерності 4.4. Рівні педагогічної майстерності 4.5. Способи формування педагогічної майстерності 4.6. Основні види педагогічних задач 4.7. Основні етапи вирішення педагогічних задач 4.8. Причини непрофесійного рішення педагогічних задач	Лек. – 2 год. ПЗ – 0,5 год. СР – 18 год.
18-22	Тема 5. Стратегія поведінки викладача у конфліктних ситуаціях та профілактика конфліктів 5.1. Поняття та види конфліктів 5.2. Педагогічний конфлікт: структура, сфера, динаміка 5.3. Джерела і причини виникнення педагогічних конфліктів 5.4. Ефективність вирішення конфліктних ситуацій 5.5. Основні стилі поведінки вчителя у конфліктних ситуаціях 5.6. Основні помилки вчителя при виборі стилів поведінки у конфліктних ситуаціях	Лек. – 2 год. ПЗ – 0,6 год. (МКР) СР – 18 год.
Всього		90 годин

Примітка: Лек. – лекція; ПЗ – практичне заняття; Сем. – семінарське заняття; МКР – модульна контрольна робота; СР – самостійна робота.

7. Список рекомендованої літератури

Базова

1. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: Навч. посіб для слух. закл. підвищ, кваліф. системи вищ. Освіти - К.: Компас, 1997. - 63 с. (електронна бібліотека НУЦЗУ)
2. Білан Л.Л. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник - Ніжин: ПП Лисенко, 2010. - 399 с. (бібліотека НУЦЗУ)
3. Сергієнко Н.П. Методика викладання у вищій школі: Курс лекцій – Х.: НУЦЗУ, 2016. – 73 с. (електронна бібліотека НУЦЗУ)

Допоміжна

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури - Київ: Центр навчальної літератури, 2003. - С.8-25, 212-282.(електронна бібліотека НУЦЗУ)
2. Кузь В. Вища освіта України: нове наукове дослідження // Рідна школа. - 1999.- №12. - С.54-55. (електронна бібліотека НУЦЗУ)

8. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів навчання з дисципліни «Методика викладання у вищій школі» здійснюється за накопичувальною бально-рейтинговою системою, основною метою якої є регулярна й комплексна оцінка результатів навчальної діяльності та сформованості компетентностей.

Оцінювання компетентностей здобувачів здійснюється з використанням трьох шкал:

- перша – національна (традиційна) – 4-бальна (чотирибальна);
- друга – рейтингова шкала оцінювання – ЄКТС;
- третья – накопичувальна шкала – 100-бальна.

Порядок накопичування навчальних балів за 100-бальною шкалою

Вид навчальної роботи	Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна сума балів
І. Поточний контроль			
Модуль № 1	Лекції	2	0
	Семінари	0	0
	Практичні заняття*	0,4	3
	Модульна контрольна робота*	1	15

Разом за модуль № 1				16,2
Модуль № 2	Лекції	3	0	0
	Семінари	0	0	0
	Практичні заняття*	1,6	3	4,8
	Модульна контрольна робота*	1	15	15
Разом за модуль № 2				19,8
Разом за поточний контроль				36
II. Індивідуальна самостійна робота				24
III. Письмовий екзамен				40
Разом за всі види навчальної роботи				100

* – обов'язкові види навчального контролю.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:
 - поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру;
 - підсумкового контролю успішності.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському та практичному занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 3 балів):

3 бали – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни.

2 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, у звіті допущені незначні помилки.

1 бал – завдання виконане частково, допущені значні помилки.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з трьох питань. Відповіді на поставленні питання слухачів повинні відобразити вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати

різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 15 балів):

15 балів – вільно володіє обсягом матеріалу, вільно висловлює власні думки, повністю і якісно розкрив всі питання виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовує міжпредметні зв'язки.

10-14 балів – вільно висловлює власні думки, але недостатнє обґрунтування відповіді, допущені незначні помилки;

5-9 балів – не повністю з допущенням помилок розкрив всі питання;

1-4 бали – розкрив тільки перше питання;

0 балів – відповідь відсутня.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну з рекомендованих тем та самостійно виконати поглиблене теоретичне дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі есе, реферату або презентації.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів (оцінюється в діапазоні від 0 до 24 балів):

20-24 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;

10-20 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки; робота виконана майже на 80% від загального обсягу;

7-9 балів – обсяг виконаних завдань становить від 60% до 79% від загального обсягу;

1-6 балів – здобувач виконав лише від 40% до 59% від загального обсягу;

0 балів – завдання передбачене на індивідуальну самостійну роботу здобувачем не виконане.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Перелік рекомендованих завдань для індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

1. Охарактеризуйте, якими нормативно-правовими актами регламентується організація навчального процесу у вищій школі?
2. Що таке нормативний компонент освіти?
3. Що таке вибірковий компонент?

4. Чим відрізняється навчальна програма від робочої навчальної програми?
5. Чим відрізняється навчальний план від робочого навчального плану?
6. Обов'язкові параметри Болонського процесу.
7. Охарактеризуйте три рівні вищої освіти.
8. Охарактеризуйте нормативні документи, які застосовуються при організації навчального процесу.
9. Охарактеризуйте методи навчання у вищій педагогічній школі та їх класифікація.
10. Сучасні технології навчання у вищій школі, їх класифікація.
11. Сутність педагогічного контролю як ланки вузівської педагогічної системи.
12. Педагогічні вимоги до контролю у процесі навчання.
13. Охарактеризуйте критерії оцінки знань студентів.
14. Соціально-психологічні особливості взаємодії викладача зі студентами.
15. Що таке педагогічне майстерство?
16. Педагогічні конфлікти та шляхи їх попередження.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі письмового екзамену.

Кожен варіант контрольної роботи складається з трьох завдань-теоретичні питання. Відповіді на поставленні питання слухачів повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені (оцінюється від 0 до 40 балів):

30-40 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичного питання;

20-29 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст теоретичного питання. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

10-19 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи

при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

1-9 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питання та практичних завдань.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену:

Модуль 1.

1. Що таке навчальний процес у вищій школі?
2. Особливості навчального процесу у вищій школі.
3. Структура освіти в Україні.
4. Освітні рівні встановлені в Україні.
5. Освітньо-кваліфікаційні рівні встановлені в Україні.
6. Що таке зміст освіти?
7. Що таке нормативні та вибіркові навчальні дисципліни?
8. Що таке навчальна програма?
9. Що таке робоча навчальна програма?
10. Що таке навчальний план?
11. Організація учбового процесу у вищій школі.
12. Кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП) у вищій школі.
13. Академічні кредити та їх нарахування.
14. Що таке модуль?
15. Що таке підсумкова модульна робота?
16. Контроль успішності слухачів вищої школи.
17. Шкала ECTS-оцінок.
18. Особливості переведення, відрахування слухачів та курсантів.
19. Психологічні відмінності традиційної та інноваційної стратегії організації навчання у вищій школі.
20. Організація учбового процесу у ВУЗі.
21. Особливості проведення лекційних занять у вищій школі.
22. Лекційна форма навчання та її функції.
23. Методика підготовки та проведення лекції.
24. Методика підготовки та проведення практичного заняття.
25. Методика підготовки та проведення семінару.
26. Процедури конструювання сценаріїв учбових ситуацій.
27. Резюмування тексту як учбова задача.
28. Методичні прийоми забезпечення ефективності поточного педагогічного контролю.
29. Поняття та основні види активних методів навчання.
30. Методи програмованого навчання (Б.Ф.Скінер).
31. Навчальна задача. Типологія учбових задач(предметні, логічні та психологічні), їх аналіз.

32. Методи проблемного навчання (проблемна задача, проблемне питання, проблемне завдання, проблемність як принцип навчання).
33. Методи інтерактивного навчання (евристична бесіда, дискусія, „мозковий штурм”, „круглий стіл”, „ділова гра”, тренінг та ін).

Модуль 2.

1. Особистість педагога як основний фактор виховного впливу на студентів.
2. Що таке педагогічна культура?
3. Дати характеристику педагогічним здібностям викладача.
4. Що таке педагогічна діяльність?
5. Рівні продуктивності педагогічної діяльності.
6. Компоненти педагогічної майстерності.
7. Що таке педагогічна техніка?
8. Компоненти педагогічної техніки.
9. Психолого-педагогічні особливості спілкування „викладач-студент”.
10. Основні компоненти педагогічного спілкування.
11. Техніка та функції педагогічного спілкування.
12. Психологічні бар'єри спілкування викладача.
13. Сутність педагогічної майстерності сучасного викладача.
14. Структура педагогічної майстерності.
15. Прояви професіоналізму та майстерності викладача у рішеннях педагогічних задач.
16. Професійні помилки в діяльності викладача.
17. Природа конфліктів у навчальному процесі.
18. Стратегія поведінки у конфліктній ситуації.
19. Способи вирішення предконфліктних педагогічних ситуацій.
20. Роль викладача у конфліктних ситуаціях.

Отримані здобувачем бали за накопичувальною 100-бальною шкалою оцінювання знань переводяться у національну шкалу та в рейтингову шкалу ЄКТС згідно з таблицею.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами з навчальної дисципліни

Накопичувальна 100-бальна шкала	Рейтингова шкала ЄКТС	Національна шкала
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

9. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

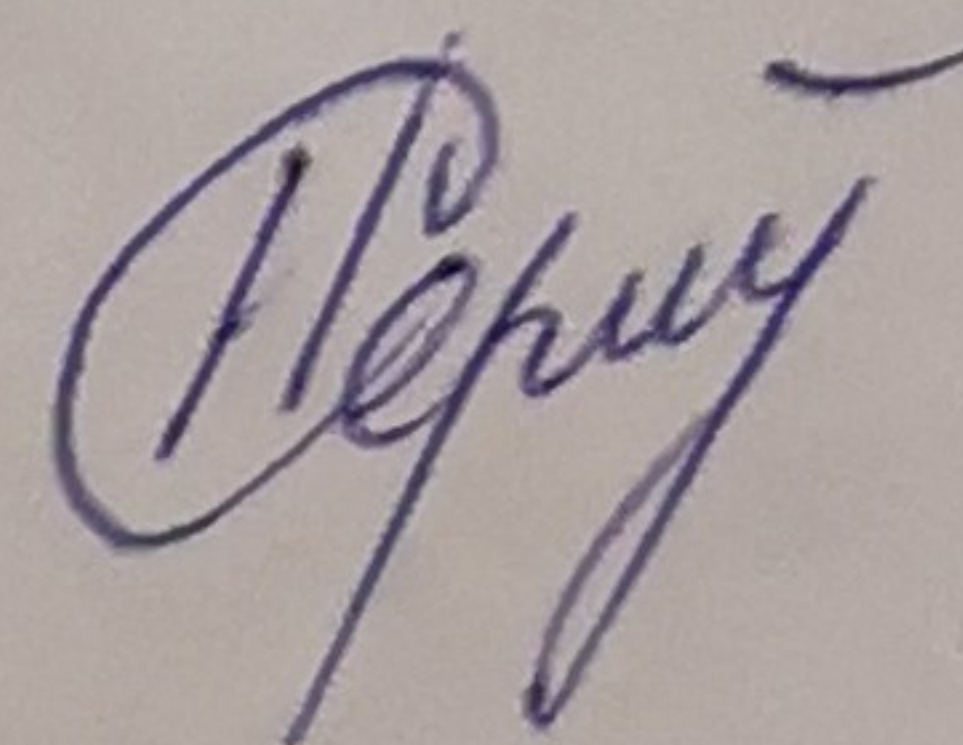
3. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

4. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат, есе – 70 %.

Розробник:

доцент кафедри

психології діяльності в особливих умовах

Надія СЕРПІЄНКО